

List izhaja ob sobotah. Posamezna številka 25 lir, zaostale številke dvojno. Naročnina: celoletna 1100, polletna 600, trimesečna 350, mesečna 90 lir. Oglasi: 30 lir mm v širokosti 1 stolpca, plačajo se vnaprej

NAJ ŽIVI VELIKA OKTOBRSKA REVOLUCIJA nepremagljiva trdnjava miru med narodi in napredka delovnih ljudi vsega sveta!

NAPREDUJMO TUDI V TRSTU!

42. obletnica Oktobrske revolucije poteka v trenutku ko je Sovjetska zveza velikane in zgodovinske uspehe na vseh področjih človeške dejavnosti. Trije Sputniki, dva Lunika, vesmirska postaja, ki je fotografirala drugo stran Lune, dogodki, ki vzbujajo občudovanje in navdušenje. Potovanje Hruščeva v Združene države, njegovi predlogi za splošno razorožitev, akcija za pomiritev miru, ki jo izvaja socialistična država, pridobivajo milijone človeških src.

Danes gledajo milijoni ljudi različnih ideologij v vseh kapitalističnih državah povesem drugače na Sovjetsko zvezo in na socializem, ki se izkazuje kot sistem, ki je boljji od kapitalističnega in ne izraža samo želje po miru, marveč nakazuje tudi stvarno možnost zagotovitve miru vsemu človeštvu.

Danes ne dvomi več nihče, da ZSSR dežela najboljših tehnikov in znanstvenikov, najboljša na uresničevanju na vseh področjih, z najbolj moderno in najboljšo organizirano šolo. Ljudje so vedno bolj prepričani, da ne gre za noben slučaj, marveč da je to sad socialnega sistema, to je socializma, ki gre v pot komunizma.

Brez Oktobrske revolucije, ki je pomenila zmago delavskega razreda nad razrednim sovražnikom, je odpravila izkoriščanje človeka po človeku in nado. Ustala gnilo carsko državo z dvajsetimi milijoni delavcev, kmetov in avtoritarnih intelektualcev, hišnih sloh ne bilo mogoče zamisliti. Fotografij Lune in drugih zgodovinskih pridobitev v deželi, kjer so pred štiridesetimi leti poznali samo lesene pluge.

Sputnike in Lunike si človek lahko zamisli samo v deželi, kjer ne poznajo brezposelnosti, kjer ne obstoja strah pred nečloveškim izkoriščanjem v tovarni, ki uničuje mišice in razmišlja. Take stvaritve so mogoče v deželi, kjer so srenemilni putarjeve žitne zakladnice in kjer je desetine milijonov delavcev, kmetov in intelektualcev pripravevalo k zasnovanju in uresničitvi načrtov.

Argumenti, ki se jih je desetletja posluževala protikomunistična propaganda — in katerih nista vladni tisk in radio — so v resnici zelo klavna stvar, namor temu kar se danes dogaja v svetu, ki prav gotovo ne koraka v smer kot bi hoteli reakcionarji, marveč stona v smer, ki jo z vsilo kaže so socialistični svet. In prav zmagovita Oktobrska revolucija je bila zibelka novega socialističnega sveta.

Toda argumenti protikomunistična so škodovali. Mnogo ljudi sploh ni vedelo kaj se dogaja v velikem delu sveta. Protikomunistični argumenti so zavili možnosti razumevanja in poznavanja, škodovali so predvsem delovnim ljudem, ker so jih razdvajali in s tem deloma kompromitirali potencialne borbe. Tako si je velekapital lahko na priznanil masne dobičke na račun žuliev delovnega človeka. Ljudje so začeli odnirati oči, začele so padati protikomunistične pregrade in predsodki. Vsi vidijo danes, da ZSSR ni deželna sestradanec in analfabetov. To vidijo nazadniki in voditelji zavodov za znanstvena raziskavanja, ki so večkrat zaprti zaradi pomanjkanja denarnih sredstev. Danes ga ni več argumenta, krajevne ali mednarodne, gospodarske, politične ali znanstvene zadržane, ki bi ne bil povezan z Sovjetsko zvezo, socialistično

Tudi naše mesto naj dvigne svoj glas v zahtevi po mednarodni pomiritvi

● **Naloga komunistov je, da med širokimi ljudskimi množicami še bolj popularizirajo miroljubno pobude Sovjetske zveze**

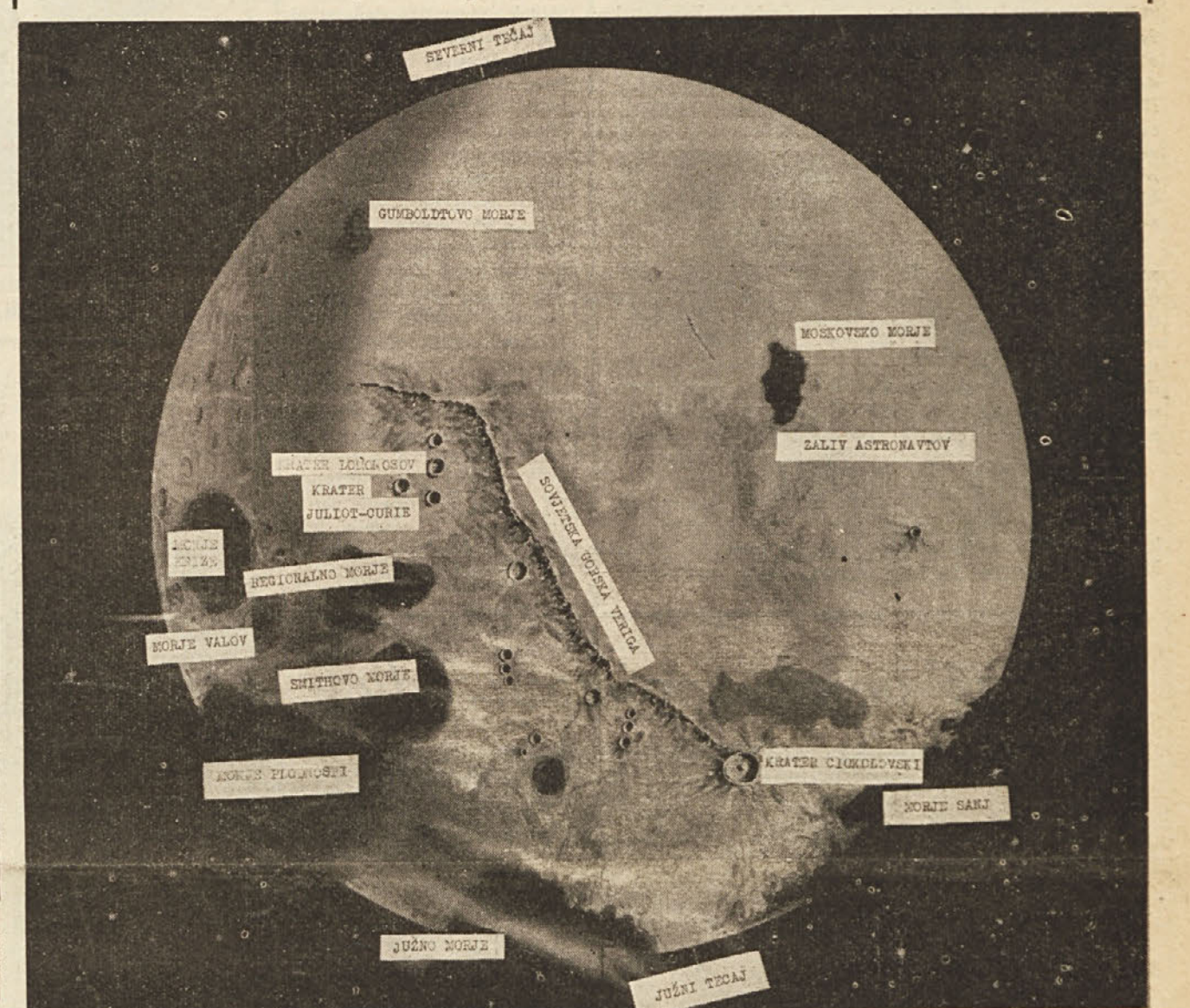
V ZSSR proslavljajo letošnjo obletnico velike Oktobrske revolucije — to je 42-letnico — v znamenju velikih zmag in pridobitev, ki so izrednega pomena, ne le za sovjetske državljanke in za ves socialistični svet, marveč za vse miroljubno človeštvo sveta.

Veliko povečanje blaginje sovjetskih državljanov, nove važne pobude za ugleditev poti k mednarodni pomiritvi in miru v vsem svetu, najmožje pridobitve na področju vesoljskih raziskav, so dejstva, ki jih ne more nihče več osporavati.

Danes so bolj kot kdaj koli uprte oči vsega naprednega in miroljubnega človeštva v ZSSR in v njeno prestolnico — Moskvo, kot v svetilnik miru in prijateljstva med vsemi narodi sveta in kot v znamenje lepše in vedrejšje bodočnosti ter blaginje vsega človeštva. Pa tudi netilci nemirov in zagovorniki vojne ter politike sile gledajo danes v ZSSR, v Moskvo, kot v kraj, od koder so prišle — in še prihajajo — vse najrazličnejše pobude, ki spodbujajo in zavirajo vse njihove sanje o neki „tehnični premoči“, ki naj bi bila porok gotove zmagave v morebitnem mednarodnem oboroženem spopadu.

Z velikim zadovoljenjem moramo podčrtati, da je na srečo v svetu vedno manj pristaevov netilcev nemirov in vojne in tistih, ki si domišljajo, da je s politiko sile mogoče rešiti vsa svetovna neručna vprašanja, pač pa se vedno bolj širi in uveljavlja mnenje, da je le v mirnem sožitju in prijateljstvu med narodi, v miroljubnem tekmonjavu na vseh področjih,

Lunik III je fotografiral do sedaj nepoznano stran Lune

Taka je z naše Zemlje nevidna stran Lune, ki je bila do sedaj nepoznana. Fotografijo je uspešno posnel sovjetski Lunik III. Kot je znano so bile vse posnete fotografije avtomatično razvite na Luniku in nato po televiziji poslane na Zemljo. Sovjetski znanstveniki so vse fotografije, po temeljiti preučitvi, objavili prejšnjo sredo. Posebna komisija Akademije Znanosti ZSSR je dala morjam, gorovjem in kraterjem nova imena. Gornja slika kaže relief, ki je bil izdelan na podlagi fotografij, ki jih je posredoval Lunik III. O tem vprašanju objavljamo daljši članek na tretji strani lista.

V nedeljo 8. novembra ob 11 uri bo v **LJUDSKEM DOMU** (ulica Madonna 19) **SLOVENSNA PROSLAVA 42-OBLETNICE OKTOBRSKRE REVOLUCIJE**

Govorila bosta tovariša **PAOLO SEMA** sekretar Avtonomne tržaške federacije KPI in **MARIJA BERNETIC** članica Centralne kontrolne komisije KPI

Nastopila bo tudi godba **RINALDI**

V soboto ob 20.30 bo slovensna proslava **42-LETNICE OKTOBRSKRE REVOLUCIJE** v **LJUDSKEM DOMU** v **TREBČAH**

govorila bo tov. **MARINA** v **KRIŽU**

govoril bo tov. **SEMA** pri **SV. BARBARI**

govoril bo tov. **BURLO** v **STRAMARU**

kjer bo ob tej priliki tudi otvoritev novega sedeža sekcije KPI

govoril bo tov. **SEMA**

Proslave bodo še v naslednjih krajih:

Pri **MAGDALENI** v **TRSTU**, v **CAMPORAH** in **GRIZI**

V četrtek 12. novembra ob 20.30 bo svečana proslava **OKTOBRSKRE REVOLUCIJE** v **LJUDSKEM DOMU** v **MILJAH**

govoril bo poslanec **Vidali**

DRŽAVLJANI, UDELEŽITE SE POLNOSTEVILNO!

Ob peti obletnici londonskega sporazuma Izvoljeni predstavniki tržaških Slovencev zahtevajo spoštovanje Posebnega statuta

► Spomenica predsedniku rimske vlade

V nedeljo 25. oktobra je bila v Trstu skupščina slovenskih županov, pokrajinskih svetovalec ter občinskih odborov in svetovalec iz vseh občin Tržaškega ozemlja. Skupščina so sklicali štirje slovenski župani, Furlan iz Nabrezine, Lovriha iz Doline, Pire iz Zgonika in Bizjak z Repentabra, v soglasju z vsemi političnimi skupinami, ki imajo svoje izvoljene predstavnike v občinskih in v pokrajinskem svetu.

Skupščina je bila sklicana zato, da se pregleda, kako se izvajajo določila Posebnega statuta, ter da se široko javnost, kakor tudi oblasti opozori na položaj, ki obstaja na Tržaškem, kakor tudi na zahteve, ki jih postavljajo Slovenci Tržaškega ozemlja.

Po poročilu, ki ga je v imenu odbora, ki je sklical skupščino, podal nabrezinski župan, je bila diskusija, v katero so posegli številni pokrajinski in občinski svetovalci, nakar je bila soglasno sprejeta resolucija, ki je bila odposlana ministrskemu predsedniku v Rim in v vednost tudi Generalnemu vladnemu komisarju v Trstu. Besedilo resolucije je naslednje:

«Podpisani slovenski župani, pokrajinski in občinski svetovalci si kot izvoljeni zastopniki slovenske etnične skupine na Tržaškem sedaj, ko je preteklo prvo petletje, odkar sta 5. oktobra 1954 Italija in Jugoslavija podpisali v Londonu Spomenico o soglasju s priloženim njenim sestavnim delom, Posebnim statutom o zaščiti pravic narodnostne manjšine, in je na podlagi tega dogovora prišlo Tržaško ozemlje pod italijansko upravo,

1) Ta važni dogovor, ki pomeni tudi zgodovinsko prelomnico v odnosih med glavnima podpisnicama — Italijo in Jugoslavijo — do danes še ni bil objavljen niti v Uradnem listu Italijanske republike niti v Uradnem vestniku, ki ga izdaja Generalni vladni komisariat za Tržaško ozemlje. Prizadetim državljanom ni torej na razpolago niti jim ni znano od oblasti priznana besedilo Spomenice o soglasju in besedilo priloženega Posebnega statuta. In če pomislimo, da je poteklo že celih pet let, odkar je ravno na podlagi tega dogovora na Tržaško ozemlje bila raztegnjena popolna civilna oblast Italijanske republike in da so bili med tem časom sicer bolj ali manj v celoti izpolnjene vse določbe tega meddržavnega dogovora razen tiste, ki je za nas najpomembnejša, to je določba čl. 4. Spomenice, ki obvezuje italijansko vlado, da uveljavi Posebni statut iz priloge II., tedaj to meče čudno in obenem zgovorno luč na odgovorne činitelje vlade v Rimu.

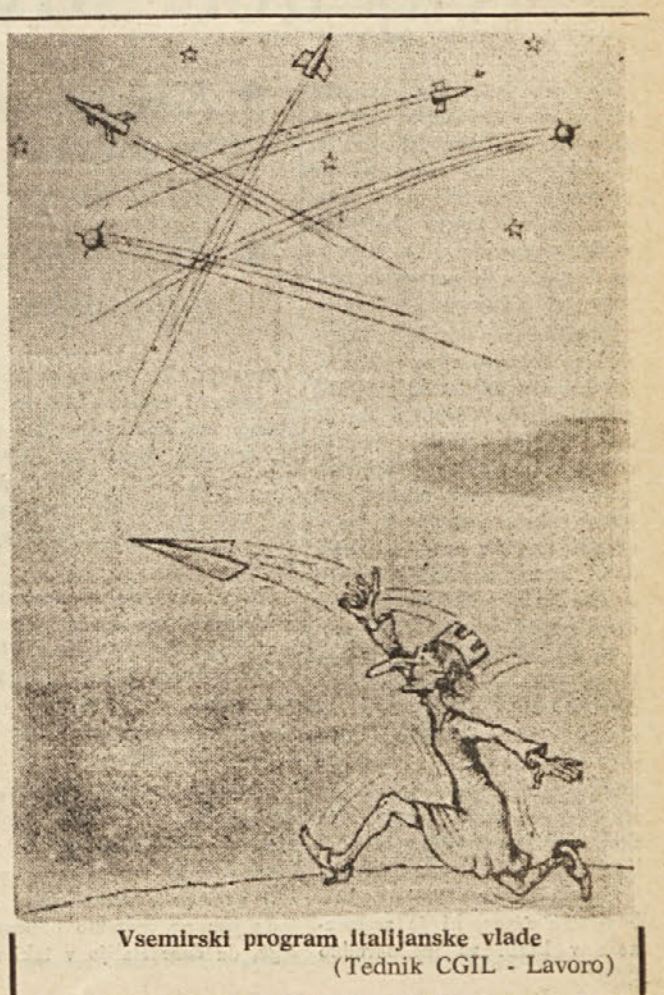
2) Iz tega izhaja tedaj nujno, da se Spomenica in Posebni statut uzakonita v smislu ustave.

3) Ne glede na to in mimo tega pa so ostale mrtva točka določbe Posebnega statuta, ki jamčijo slovenski etnični skupini vse ostale pravice, kakor jih je vsaka sodobna država dolžna priznati svojim narodnostnim manjšinam. In tu jih navajamo po členih Statuta samega:

a) Mrtva črka je ostala določba člena 2 b, ki obvezuje italijansko vlado na enakost Slovencev pri pridobivanju ali opravljanju javnih služb, funkcij, poklicev in časti in ki jim kot takim jamči dostop do javnih in upravnih služb in zagotavlja slovenski etnični skupini pravico do pravičnega zastopstva v upravnih funkcijah in položajih.

Noben upravni in državni organ ni od 5. oktobra 1954 do danes razpisal za Slovence kot take niti enega mesta, še manj pa — razen v malenkostnih in skoro neopaznih primerih — imenoval Slovence na upravne položaje.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Prihodnja številka **„DELA“** izide v petek, 20. novembra.

Za široko in močno Partijo

Apel Federalnega komiteja in Federalne kontrolne komisije

Tovarišice in tovariši!

Začela je kampanja obnavljanja izkaznic 1960 in pridobivanja novih članov za partijo.

Kampanja se začena, medtem ko zgodovinske pridobitve sovjetske znanosti in uspehi na poti mednarodne pomiritve, potrjujejo premoč in silo socializma, kot nositelja višje civilizacije v blagostanju in miru.

KPI je v vsej državi in tudi v Trstu temeljna sila, ki se bori za mir, socialno in gospodarsko obnovo. IX. vsedržavni kongres partije in kongres naše federacije, kot zasedanja močne, enotne in borbeno stranke, bosta postavila važno etapo kar se tiče okrepitve in razširitve naših vrst. Pojdite na delo z zaletom in navdušenjem, da bodo, vaša celica, sekcija in vsa federacija, obnovile izkaznice v najkrajšem času in da bodo novi člani, delavci, uradniki, obrtniki, kmetje, mladina in žene, Slovenci in Italijani, pristopili v vrste naše partije.

Proslavimo 7. november — 42. obletnico rojstva prve socialistične države — tako, da z najvišjim odstotkom obnovimo izkaznice in pridobimo nove člane!

Do dneva kongresa naše federacije prešizimo cilj 100% vpisanih članov in vpišimo stotine novih, da bomo tako napravili nove korake k ustvaritvi velike množične Komunistične partije na našem področju!

Okrenjeni s političnimi in organizativnimi uspehi kampanje obnavljanja izkaznic 1959 in pozitivnim obračunom naše dejavnosti v tem letu, ki je bilo tako bogato na borbah in zgodovinskih dogodkih, udeležimo se vsi in z zdravim tekmovalnim duhom velike kampanje rekrutacije!

FEDERALNI KOMITEJ
FEDERALNA KONTROLNA KOMISIJA

Od lesenega pluga do poletov v vesolje

Pot, ki jo je prehodila Sovjetska zveza od zgodovinske Oktobrske revolucije do danes

Prvi sklep sovjetske vlade: predlog o sklenitvi miru

Prva skrb mlade sovjetske vlade je bila: pripraviti sklenitev trajnega in pravičnega miru med vsemi vojskujočimi se državami, opustiti vsako nadaljnje zasluževanje malih in manj razvitih narodov, preprečiti vsako nasilno prisvajanje tujih ozemelj in zagotoviti vsem narodom pravico do samoodločbe.

Kako je Lenin postavil in razvil to vprašanje nam zgodovino kaže tudi zgodovinska deklaracija, ki jo je prebral na II. Vseruskem kongresu sovjetske vlade, ki se je vršil 7. in 8. novembra 1917 in ki jo spodaj ponatiskujemo. Je to dokument, ki ima trajno zgodovinsko vrednost in pomen.

In od tedaj dalje vodi SZ neprestano miroljubno politiko. Najnovejša dejanja take politike so tudi številne pobude za sedanjo pomiritev v svetu, za razorožitev in prepoved atomskega orožja. Med ta dejanja se lahko šteje tudi nedavno potovanje Hruščeva v ZDA.

POROČILO O MIRU
8. NOVEMBRA 1917
Vprašanje miru je pereče, boleče vprašanje, današnjega dne. Mnogo se je govorilo in pisalo

Deklaracija o miru, ki jo je predložil Lenin na II. Vseruskem kongresu sovjetskih delavskih in vojaških odposlancev, 8. novembra 1917

► O tem vprašanju. Zato mi dovolite, da začnem brati deklaracijo, katero bo morala izdati vlada, ki ste jo izvolili.

ODLOK O MIRU
Delavska in kmečka vlada, ki jo je postavila revolucija 6. - 7. novembra in ki se opira na sovjete delavskih, vojaških in kmečkih odposlancev, predlaga vsem vojskujočim se narodom in njihovim vladam, naj se takoj začne pogajanja o pravičnem demokratičnem miru.

Vlada Rusije predlaga, naj vsi vojskujoči se narodi nemudoma sklenejo tak mir, in izjavlja, da je pripravljena brez najmanjšega odlašanja storiti t. kaj vse odločilne korake, preden dokončno določijo vse pogoje takega miru pooblaščenec skupščine ljudskih predstavnikov vseh dežel in vseh narodov.

V skladu s pravnim čutom demokracije na sploh, delovnih razredov pa še posebej, razume vlada aneksijo ali prisvojitve tujih ozemelj vsako priključitev majhne ali slabotne narodnosti k veliki ali močnejši državi čini ta narodnost izrečno, ja. ano in prostovoljno izrazila svo-

LENIN — VELIKI STVARTELEJ OKTOBRSE REVOLUCIJE

jega privoljenja in želje, ne glede na to, kdaj se je izvršila ta nasilna priključitev in tudi ne glede na to, v koliko je razvil ali zaostal narod, ki ga je neka država nasilno priključila ali nasilno zadrževala v svojih mejah. Končno, ne glede na to, ali živi ta narod v Evropi ali

v daljnih prekooceanskih deželah.

Aneksija, to je osvajanje in nasilje je, če neka država nasilno zadržuje v svojih mejah kateri koli narod, če mu navzlic želji, ki jo je izrazil, — ne glede na to, ali je to željo izrazil v tisku, na ljudskih zborovanjih, s sklepi strank ali z upori in vstajami proti narodnemu zatiranju — ne daje pravice, da bi s svobodnim glasovanjem, ob umiku prav vseh čet gospodujočega ali sploh močnejšega naroda, brez najmanjšega pritiska odločil o oblikah svojega državnega obstoja.

Nadaljevati to vojno zaradi vprašanja, kako naj si močnejši in bogati narodi razdele med seboj slabotne narodnosti, ki so si jih nasilno priključili, ima vlada za najhujši zločin proti človeštvu in svečano izjavlja, da je pripravljena takoj podpisati mirovne pogoje, ki bi končali to vojno pod navedenimi za vse narodnosti brez izjeme enako pravičnimi pogoji.

Hkrati izjavlja vlada, da zgoraj navedenih mirovni pogojev nikakor nima za ultimativne, to se pravi, da je pripravljena razpravljati tudi o vsakršnih drugih mirovni pogojih in želi samo to, da jih kateri koli vojskujoča se država predloži kar najhitreje, da so predloženi kar najjasnejši in da je pri tem brezpogojno izključena vsakršna dvomnost in vsakršna tajnost.

Vlada opravlja tajno diplomacijo in izjavlja, da ima trden namen voditi vsa pogajanja popolnoma odkrito pred vsem ljudstvom: zato bo takoj začela objavljati prav vse tajne pogodbe, ki jih je potrdila ali sklenila vlada zemljskih gospodov in kapitalistov. Vlada razglaša, da je vsebina teh tajnih pogodb — v kolikor imajo namen, kakor se je to dogajalo v večini primerov, preskrbeti ugodnosti in privilegije ruskim zemljskim gospodom in kapitalistom ter ohraniti ali povečati aneksije Velikorusov — brezpogojno in s takojšnjo pravomočnostjo v celoti razveljavljena.

Ko predlaga vladam in narodom vseh dežel, naj se takoj začne odkrita pogajanja o sklenitvi miru, izjavlja vlada, da je pripravljena pogajati se tako pisмено ali brzojavno kakor tudi z razgovori med predstavniki. Da bi olajšala taka pogajanja, imenuje vlada svojega pooblaščenega predstavnika v nevtralnih deželah.

Vlada predlaga vsem vladam in narodom vseh vojskujočih se dežel, naj takoj sklenejo premirje, in pri tem želi, da bi to premirje sklenili najmanj za dobo treh mesecev, ko je za rok, v katerem je popolnoma mogoče dokončati mirovna pogajanja ob udeležbi predstavnikov prav vseh narodnosti ali narodov, ki so bili nategnjeni v vojno ali prisiljeni do delovati v njej, kakor tudi sklicati pooblaščenec skupščine narodnih predstavnikov vseh dežel, da dokončno potrdi mirovne pogoje.

Ko pošlje ta mirovni predlog vladam vseh vojskujočih se dežel, se začne delavska in kmečka vlada Rusije obračati še

Razvoj sovjetskega gospodarstva

- Primerjave sedanjega stanja s stanjem leta 1913
- Nov zgodovinski sklep Vrhovnega sovjeta ZSSR: več inženjerjev in manj topov!

Od lesenega pluga do poletov v vesolje in njegovega osvajanja. S temi besedami lahko označimo pot, ki jo je prehodila Sovjetska zveza od svojega nastanka, to je od Oktobrske revolucije leta 1917, do danes.

Ženo, kljub temu, da se je morala boriti s tolikimi in tako težkimi ovirami, in ko obdujemo to, kar je ta dežela dosegla na vseh področjih, zlasti v poslednjem času, se vprašujemo: kaj vse bi bilo doseženo, ako ne bi bila utrpela tolikih žrtev med zadnjo vojno?

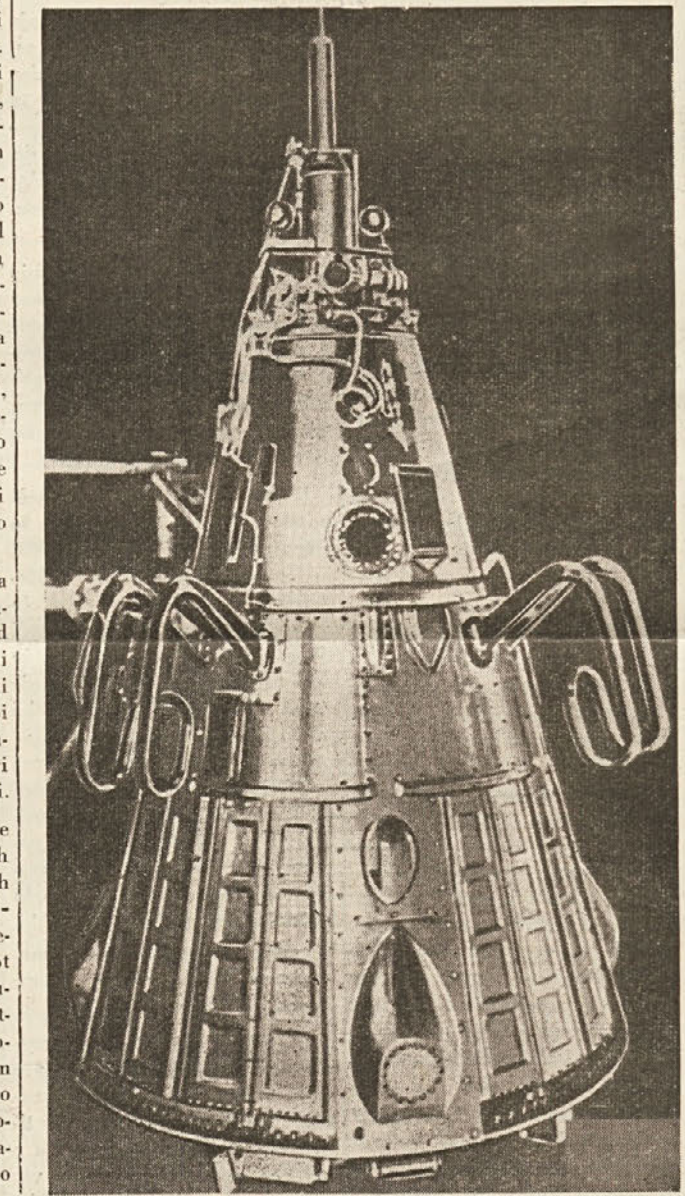
Predolgo bi se zamudilo, ako bi hoteli na tem mestu podrobneje obravnavati razne etape,

Zapuščine carske vladavine so bile zelo žalostne. Na vsej črti je vladala največja zaostalost. Na milijone in milijone ljudi je bilo nepismenih. «Mužik», ki je bil dolga stoletja neprestano izmagozan od grofov in drugih mogotcev, ni poznal nobenega napredka in je še vedno kot pred več stoletji, obdeloval zemljo na najbolj primitiven način in jo oral z lesenim plugom. Industrija je bila zelo slabo razvita. Elektrike skorajda niso poznali. Naravnih bogastev niso izkoriščali, vodnih tudi ne. Čestno in zelezniško omrežje je bilo zelo slabo razvito. Milijonske množice so živele v največji bedi, zatiranju pa ni poznalo meja.

Samo po sebi je umevno, da se je sprito takega stanja znašla mlada sovjetska oblast pred izredno velikimi težavami, ki pa jih je bilo treba premostiti z vso odločnostjo in lahko bi rekli tudi drznostjo. Kaj kmalu so se pokazali prvi sadovi pravilne politike nove oblasti.

Lice vseh dežel prostrane Zveze sovjetskih socialističnih republik se je že po nekaj letih bistveno spremenilo. Toda medtem se je pojavila nova nevarnost. Sovražnik, ki je kot sestradana zver prežal od zunaj in čakal ugodnega trenutka, da zagrabl plen, je povzročil velik zastoj pri nadaljnjem razvoju gospodarstva. Namesto da bi se država krepila na gospodarskem področju, je morala skrbeti za oborožitev, ki jo je narekovala velika vojna nevarnost. Naposled se je sovražnik zagnal z vso silo na to socialistično deželo in ji zadal hude rane. V veliki domovinski vojni je izgubilo življenje 22 milijonov sovjetskih državljanov, velik del Sovjetske zveze pa je bil silno opustošen.

Ko danes ugotavljamo, kaj vse je bilo v Sovjetski zvezi dose-

4. oktobra 1947 je odletel v vesolje prvi umetni satelit naše Zemlje. To, kar je bilo do tedaj kvčjemu le domišljija je postalo stvarnost, ki je ne more nihče zanikati. Signali «bip, bip, bip» so zmagoslavno naznanjali vsemu svetu, da so sovjetski znanstveniki dosegli velikanski uspeh. Se večji uspeh pa je predstavljal uspešen polet drugega in tretjega umetnega satelita. Na sliki vidimo sovjetski umetni satelit, ki je znan tudi pod imenom «Sputnik»

ki jih je dosegla Sovjetska zveza v teku 42 let, zato smo dotaknili le nekaterih preročaj njenega gospodarstva. Mi in znanosti in ugotovitvi, kakšnem stanju se je to majalo v zadnjih letih carske vladavine, v kakšnem stanju se je naša danes in v kakšnem stanju se bo znašlo ob zaključku sedme sedemletke, to je leta 1965. Leta 1917, to je ob zaključku Oktobrske revolucije je dosegla celotna industrijska proizvodnja ZSSR in ostalih socialističnih dežel, komaj 3 odst. svetovne industrijske proizvodnje. Danes predstavlja proizvodnja že 33 odst. svetovne svetovne proizvodnje in 1965, ko bo zaključen sedemletni načrt, bo ta proizvodnja predstavljala celih 10 odst. svetovne industrijske proizvodnje. Ker se pa na tiste industrijske proizvodnje ZSSR je važno poudariti, da se je leta 1913 do danes povečala več kot 36 krat. Ko bo zaključena sedanja sedemletka se ta povečala za 66 krat v primerjavi z letom 1913.

Pa preidimo sedaj k predu nekaterih posameznih industrijskih panog. Leta 1913 v tedaj veliki Rusiji izdelovali 4,2 milijona ton jeklenih kov, leta 1958 pa 54,9 milijonov ton, leta 1965 pa ga bodo pridobili okrog 90 milijonov ton. Kmetijska industrija, ki se je medtem silno močno razvila, se bo v teku sedanjega gospodarskega načrta povečala za trikrat. Leta 1913 so v Rusiji napočeli 29,1 mil. ton premoga, leta 1958 pa 496 mil. ton, leta 1965 pa bodo nakopali nad 600 milijonov ton. Leta 1913 so našli v Rusiji le 9,2 mil. ton petrola, leta 1958 pa že 113 milijonov ton in leta 1965 ga bodo našli 240 mil. ton. Razvoj električne energije je v vseh deželah Sovjetske zveze dosegel kolosalen razvoj. V carski Rusiji so jo n.p.r. leta 1913 proizvedli le 1,9 mil. KWH, leta 1958 pa jo bodo proizvajali nad milijard KWH. Tudi mehanizirana industrija je dosegla tako kolosalen razvoj in od leta 1913 povečala za 250 krat, leta 1965 se bo povečala za 450 krat v primerjavi z letom 1913. Tudi proizvodnja tekstilnega blaga in buvala je dosegla velikanski uspeh. Leta 1913 so n.p.r. Rusiji izdelali 2848 milijonov tekstilnega blaga, leta 1958 pa 7429 milijonov, leta 1965 pa ga bodo izdelali 10 milijard kosov.

MIRKO KAPELA

(Nadaljevanje na 3. strani)

Prvi odlok sovjetrov: odlok o miru

Kaj uče sovjetski Luniki

Uspešna izstrelitev sovjetske rakete na Luno in še bolj uspešno fotografiranje skrite strani Lune je vse svet soglasno pozdravil, ne le kot velik znanstveni uspeh temveč kot tudi veliko zmago človeštva, ki je uspelo premagati naravo in prodreti v vesolje.

Značilne so besede, s katerimi je komentiral te zgodovinske dogodke italijanski katoliški pisatelj Igino Giordani, ki je med drugim zapisal: «Kot je odkritje Amerike pomenilo konec srednjega veka, tako so sovjetske rakete namenjene, da označijo začetek nove in boljše dobe, ki naj napravi konec tistemu, kar bi lahko označili kot drugi srednji vek.»

In res sta tako Lunik II kot Lunik III prava činitelja nove dobe — dobe miru — in odpirata velikanske perspektive pred vsem človeštvom, seveda le ako bo mir ohranjen in ako bo izkoriščena vsa energija za skupne cilje napredka in civilizacije.

Uspehi Lunikov širijo prestiž Sovjetske zveze, ki je zastavljena v borbi za mednarodno

- ◆ Konec drugega srednjega veka in začetek nove dobe — dobe miru in napredka
- ◆ Sovjetska znanost in obstoječa italijanska stvarnost

pomiritev. Ti uspehi potrjujejo propast politike sile in zadajajo nov udarec iluzijam militarističnih skupin, ki so toliko sanjale o neki tehnični premoči, ki naj bi bila porok zmage v morebitnem vojnem spopadu.

Toda izkušnje znanstvenih pridobitev socializma morajo marsikaj naučiti tudi italijanske državljanke. Ti uspehi na kaj dramatičen način pričajo kako je zaostala Italija na področju znanosti in tehnike.

ostalosti. Naše šole, naše kmetijstvo, dva milijona brezposelnih so dokaz srednjeevropske zaostalosti, medtem ko drugod napredek neprestano narašča. Naši ministri niso krivi za to, če se ne raziskujeta atom in vesolje, kar lahko zmorejo samo tisti, ki imajo popolnejše naprave in dovolj sredstev na razpolago, to ne moremo jih pa razumeti, zakaj zapirajo oči pred stvarnostjo socialističnega sveta, in zakaj se vedno odgovarjajo na besede «pomiritev» z besedama «atlantska zvestoba».

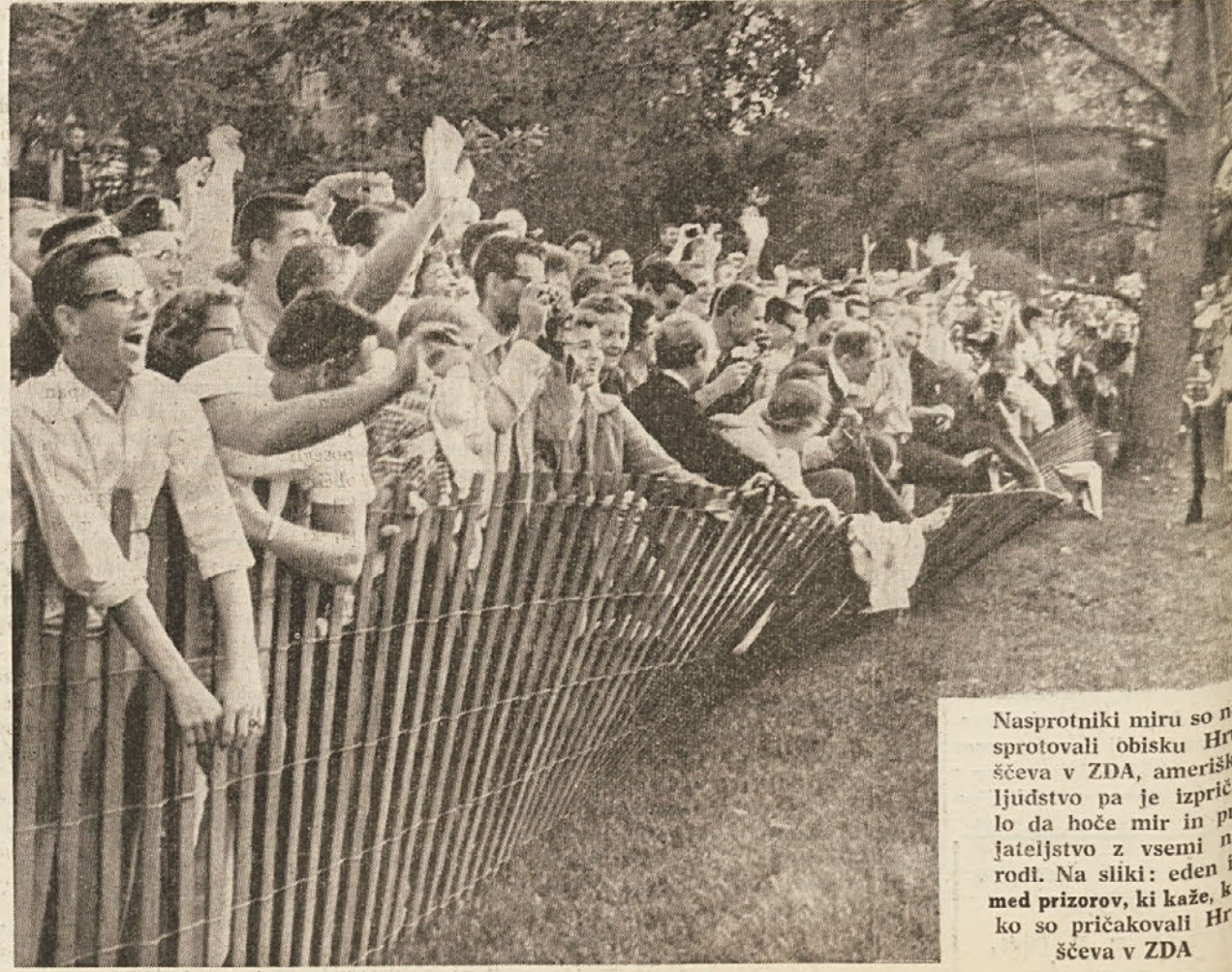
Zelo značilno je tudi to, kar je napisal Augusto Guerricci v reviji «Epoca». Tako-le med drugim pravi: «Pri nas se po šoloobvezni dobi solajo samo tisti, ki imajo

dovolj sredstev na razpolago. Široki sloji prebivalstva nimajo dostopa niti do višjih šol. V Rusiji pa sinovi delavcev in kmetov, če imajo veselje zato in so za solenje tudi sposobni se uče naprej v glavnem na državne stroške. Glede izbire pa je omejen avtor napisal sledeče: «Pri nas mora sin preden gre na študij, čeprav je še tako za bit, dospeti do univerze. Četudi bo ponavljal razrede v gimnaziji in liceju se bo končno le preinil do cilja. V Rusiji morajo dijaki, ki malo obehtajo ali se ne uče, zamenjati poklice. Taki gredo delati na kmetije ali v rudnike. (Lahko si predstavljamo kako zdrav učinek bi nekaj podobnega rodilo tudi v Italiji).»

Ali bodo zadostovali Luniki za to, da se prebudimo? — Ne mislimo, da bi se morala Italija udeležiti tekmovanja na področju vesolja, saj kakaj takega nimamo niti ekonomskih virov, toda Luniki bi morali služiti vsaj za to, da spoznamo, da se zgodovina spreminja in da ni mogoče voditi politike, ako se tega ne upoštevata.

(Nadaljevanje na 4. strani)

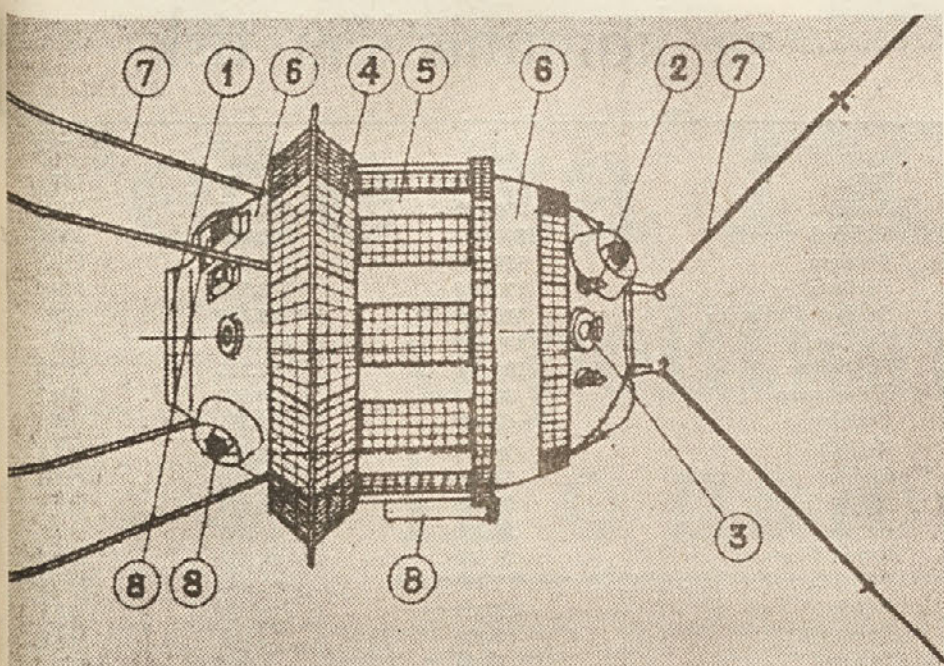
Mir: to je želja vseh narodov sveta

Nasprotniki miru so nas sprovali obisku Hruščeva v ZDA, ameriško ljudstvo pa je izpričalo da hoče mir in prijateljstvo z vsemi narodi. Na sliki: eden izmed prizorov, ki kaže, kako so pričakovali Hruščeva v ZDA

Nov velikanski uspeh sovjetske znanosti: Lunik III je posnel in poslal na Zemljo slike nevidne Lunine poloble

- ◆ Fototelevizijske naprave so posnele 70 odstotkov skrite strani Lune
- ◆ Odkrita so nova gorovja, morja in kraterji

Sovjetska vesoljska avtomatična postaja — Lunik III — ki je posnela fotografske posnetke nevidne poloble Lune na Zemljo. V zgornjem delu naprave vidimo fotografske in televizijske naprave, leče in antene, ki so omogočile uresničitev zgodovinskega podviga sovjetske znanosti in tehnike. Fotografski posnetki so bili zbrani na 35-milimetrski film v času 40 minut. Za to sta bili uporabljeni dve različni leči, ena je imela 200-milimetrski in ena 500-milimetrski objektiv. Številke na gornji sliki označujejo različne dele naprave in sicer 1) fotografski objektiv, 2) motor za sistem orientiranja, 3) naprava za urejanje sončne svetlobe, 4) sončne baterije, 5) regulator za termostatski sistem, 6) termični izolatorji, 7) televizijske antene, 8) razne naprave za znanstveni raziskovanja

TASS dne 26. oktobra zvečer je objavila naslednje poročilo: «Dne 7. oktobra ob 3.30 so na sovjetski avtomatični medplanetarni postaji začele delovati naprave za fotografiranje neznane strani Lune in oddajati na Zemljo posnete fotografije. Zato, da je fotografirala Luno, je bila avtomatična medplanetarna postaja opremljena s sistemom orientiranja in s fototelevizijskim aparatom, ki je bil opremljen tako, da je bila postaja tisti trenutki med Luno in Soncem, ki je razsvetljevala približno 70 odstotkov neznane strani našega satelita. Postaja je bila tedaj oddaljena od 60.000 do 70.000 kilometrov od lunine površine. Sistem orientiranja, ki ga je

sprožil poseben ukaz, je obrnil postajo tako, da so bili objektivni fotografskega aparata obrnjeni proti neznani strani Lune in nato je sprožil fotografski aparat. Fotografiranje je trajalo približno 40 minut. Napravljeno je bilo precejšnje število fotografij v dveh različnih merilih. Razvijanje in kopiranje fotografij je bilo izvršeno povsem avtomatično na medplanetarni postaji, oddajanje znakov, ki so reproducirali Luno, pa se je izvršilo s posebnim radiotehničnim sistemom. Ta sistem je omogočil istočasno oddajanje poročil o znanstvenih merjenjih in o določitvi tira, ter je tudi nadzorovalo oddajanje ukazov» Zemlji, ki so vodili delo postaje. Televizijski aparat je omogočil oddajanje slike z visoko učinkovitostjo.

Med prvim poletom okoli Zemlje je avtomatična medplanetarna postaja dokazala, da je bilo mogoče z uspehom doseči letenje raket po zapletenem tiru, ki je bil prej izračunan, da je bilo vprašanje orientiranja raket v vesolju rešeno, da sta bili radiotehnična povezovalna in oddajanje televizijskih slik izvedljivi na kozmično razdaljo in da je bilo mogoče doseči sliko Lunine površine, ki je bila do sedaj neznanca.

Lunik III. je odkril novo morje s premerom 300 kilometrov na neznani strani Lune. Komisija Akademije znanosti ZSSR je dala temu morju ime «Moskovsko morje». Na južnem delu tega morja pa se odpira zaliv, ki so mu dali ime zaliv Astronavtov. «Moskovsko morje» se nahaja severno od Luninega ravnila, med 20. in 30. vzporednikom in med 140. in 160. poldnevnikom. Veliki krater, ki se nahaja na južnem delu Lune in ki ima premer 100 kilometrov so imenovali «Giolovski krater» (Giolovski je oče sovjetske astronomije). Drugemu kraterju, ki leži južno od Luninega ravnila so dali ime «Lomonosov krater» (Lomonosov je bil velik ruski znanstvenik iz 18. stoletja). Tretji krater bo nosil ime «Juliot-Curie». V bližini Luninega ravnila se razprostira gorska veriga, kateri so dali ime «Sovjetskaja». Na meji nevidne strani Lune v južnem delu poloble, se nahaja morje, kateremu so dali ime «Morje sanj».

MAKSIM GORKI

V. I. Lenin

(ODLOMKI)

... Pisati njegov portret je težko. Na zunaj je bil Lenin ves v besedah kakor riba v luskinah. Bil je preprost in neposreden, kakor vse, kar je govoril.

Nekoč je Lenin v stanovanju E. P. Peškove v Moskvi poslušal sonate Beethovna v izvedbi Isaja Dobrovejna. Takrat je dejal:

«Ne poznam nič lepšega od 'Apassionata', z veseljem bi jo poslušal vsak dan. Čudovita, nečloveška glasba. Zmeraj si mislim s ponosom, ki je nemara naiven, otroški: pogled, kakšne čudeže lahko delajo ljudje.»

Priprl je oči, se nasmehnil in neveselo pristavil:

«Toda ne smem veliko poslušati glasbe, učinkuje na živce, človeka se zahoče govoriti prijazne bedarije in rad bi božal po glavi ljudi, ki živijo v umazanem peklu, lahko ustvarjajo tako lepoto. Danes pa ni mogoče nikogar božati po glavi — kajti odgriznejo ti roko.»

... Sedi za mizo v svojem kabinetu, naglo piše in govori, ne da bi dvignil pero od papirja:

«Pozdravljeni, kako je z zdravjem? Takoj končam... Nekemu tovarišu tukajle je dolgčas v provinci, očitno je

LENIN, GORKI IN KRUPSKAJA

utrujen, treba ga je opogumiti. Razpoloženje ni majhna stvar.»

Na mizi leži zvezek «Vojne in miru».

«Da Tolstoj. Hotel sem prebrati lovski prizor, pa sem se spomnil, da je treba pisati tovarišu. Brati sploh ne utegnem. Šele nočjo ponoči sem prebral Vašo knjigo o Tolstoju.»

Z nasmehom in s priprtimi očmi se je sladko pretegnil v naslonjaču, znižal glas in naglo nadaljeval:

«Kakšna klada, a? Kakšen neverjeten hrust... Vidite, prijatelj, to je umetnik... In veste, kaj je še občudovanja vredno v njem? Njegov kmečki glas, kmečka misel, pravi kmet v njem. Pred tem grofom ni bilo pravega kmeta v literaturi.»

Nato me je vprašal, gledajoč me z azijskimi očmi: «Koga v Evropi je mogoče postaviti poleg njega?»

Odgovoril si je sam:

«Nikogar.»

Pomel si je roke, se zadovoljno zasmehal in priprl oči kakor maček na soncu.

Neredko sem opazal v njem potezo ponosa na Rusijo, na Rusce, na rusko umetnost. Včasih se mi je zdela ta poteza čudno tuja Leninu in celo navna, nato pa sem se naučil slišati v nji sramežljiv prizvok globoko skrite, radostne ljubezni do svojega ljudstva. Na Capriju je gledal, kako previdno so ribiči razmotavali mreže, ki jih je raztrgal morskii pes; pripomnil je:

«Naši delajo živje.»

In ko sem jaz izrazil dvom glede tega, je dejal, ne brez nevolje:

«Hm, hm, pa ne pozabljate Rusije, ko živite na teje siki?»

V. A. Strojev-Desnicki mi je pravil, da je nekoč potoval z Leninom po Švedskem; v vagonu je pregledoval nemško monografijo o Düterju. Nemci, sosedi v vozu, so ga vprašali, kakšna knjiga je to. Kasneje se je pokazalo, da niso nikoli slišali o svojem velikem umetniku. To je v Leninu izzvalo skoraj navdušenje in dvakrat je s ponosom dejal Desnickemu:

«Ne poznam svojih, mi jih pa poznamo...»

«Pravite, da preveč poenostavljam življenje? Da, to poenostavljanje lahko ugonobi kulturo, a?»

Ironično, značilno:

«Hm, hm...»

Ostri pogled se še bolj zaostri in z globljim glasom nadaljuje Lenin:

«No, ali po vašem milijoni kmetov s puškami in rokah niso nevarnost za kulturo, ne? Mislite, da bi Učredilka ukrotiti njihov anarchizem? Vi, ki toliko in tako pravilno ropotate o anarchizmu vasi, bi morali bolje od drugih razumeti naše delo. Ruski množiči je treba pokazati nekaj zelo preprostega, zelo dostopnega njenemu rabu. Sovjeti in komunizem, to je preprosto.»

«Zveza delavcev z inteligenco, da? To ni slabo, ne. Recite inteligenci naj gre k nam. Po vašem vendar iskreno služiti interesom pravosti? Zakaj potem gre. Izvolite k nam; mi smo si namreč napravili kolosalno delo, dvigniti ljudstvo na noge, povedati vso resnico o življenju, kažemo narodom ravno pot k človeškemu življenju, pot iz suženjstva, siromaštva, ponižanja.»

Zasmehal se je in brez jeze dejal:

«Za to sem jaz dobil od inteligence po grbi.»

In ko se je temperatura razgovora približala normalni, je spregovoril z nevoljo in žalostjo:

«Mar ugovarjam temu, da nam je inteligenca nujno potrebna? Pa saj vidite, kako sovražno je razpoložena, kako slabo razume zahteve trenutka? In ne vidi, da je brez nas brez moči, da ne pride do množice.»

Pogovori o tem predmetu so nastali med nama skoraj ob vsakem srečanju. In čeprav je ostajal njegov odnos do inteligence nezaupljiv, sovražen — je v resnici zmeraj pravilno ocenjeval pomen intelektualne energije v procesu revolucije in se nekako strinjal s tem, da je revolucija v bistvu, v idealu ravno vzbuh te energije, ki si v preživljih in ozkih pogojih ni našla možnosti za zakonit razvoj.

... In bil je od nog do glave ruski človek. Bil je dolgo živel izven Rusije ter se pozorno razgledoval po svoji zemlji, — od daleč se ti zdi barvitejša in svetlejša. Ocenil je pravilno njeno potencialno silo — izjemno nadarjenost ljudstva, vespoyssod nadarjenost na temnem ozadju fantasinčnega ruskega življenja, v katerem bleste zlate zvezde.

Vladimir Hljč Lenin je prebudil Rusijo in zdaj ne zaspi več...

Ali obstaja življenje tudi na drugih planetih?

- Prve podatke o vesolju so zabeležili Kitajci 12 stoletij pred našim štetjem
- Koliko zvezd vidimo s prostim očesom in koliko z daljnogledi?

Raziskave vesolja niso nove, temveč zlasti v zadnjem času prinašajo zanimiva odkritja.

Ze astronomi starega veka so se ukvarjali s preučevanjem teh skrivnosti. Tako so na primer Egipčani pred skoraj 5.000 leti izdelali po določenem načrtu ozvezdja koledar, ki se delil na leto z 12 meseci. Se mnogo pred njimi nekako v 12. stoletju pred našim štetjem so zabeležili prve podatke o sončnih mrkih.

Stari Grki so približno 5 stoletij pred našim štetjem ugotovili, da je Zemlja okrogla in da so zvezde mnogo bolj oddaljene od Zemlje kot pa Sonce in Luna. Kljub temu pa je še vedno prevladovalo mnenje, da je Zemlja v središču vesolja.

Leta 1510 se je začel Poljak Kopernik ukvarjati z astronomijo in je po 30-letnem trudu prišel do prepričanja, da Zemlja ni v središču vesolja, ampak, da se ka. Kar ostali planeti giblje okoli Sonca. Tako je opisal svojo novo revolucionarno podobo vesolja, ki pravi, da zunanja sfera pripada zvezdam stalnim, da Saturn, prepušča svojo pot okoli Sonca v 30 letih, Jupiter v 20 letih, Mars v 2 letih, naša Zemlja v enem letu in Venera v 9 mesecih, Merkur pa v 80 dneh.

V naslednjem stoletju je iz nemškega Keplera eliptične poti planetov. Kmalu potem, ko je izdelan prvi astronomski daljnogled, je Galilei z lastnimi opazovanji potrdil obstoj sončnega sistema, Lunine kraterje, Venerine faze, Jupitrove satelite in Sončne pege.

Ta kar je Galilei začel, so astronomi v naslednjih stoletjih razvijali in izpopolnjevali ter prodirali čedalje globlje v preprosto vesoljstvo. Pred njimi so odkrivali zmeraj novi čudeži skrivnosti vesolja. In to se danes dogaja.

S prostim očesom lahko vidimo, po noči seveda, okoli 5.000 zvezd. Majhen daljnogled nam jih pokaže nad 2 milijona. Daljnogledi v velikih zvezdarnah jih odkrijejo na milijarde. Fantasti med njimi so tako večji, da jih zvezdoslovci ne morejo z merili, ampak s svetlobno svetlobo v enem letu. Večina jih mora, da znaša hitrost svetlobe na sekundo okrog 300 milijard kilometrov.

Bolj kot kdaj koli prej hajajo vprašanja, ali je možno življenje na drugih planetih? O planetih, ki so zelo oddaljeni od Sonca lahko z gozdnostjo trdim, da nimajo možnosti za življenje, ker so prehladni. Povrh tega so mnogi pla-

Priprave na polet človeka v vesolje

sar se da sklepati, da je tamkajšnja temperatura blizu vrelišča vode. Ostanje, torej se Mars na katerem je podnebje zelo mrzlo in se predvideva, da znaša najvišja temperatura kakih 10 stopinj Celzija. Različna barva posameznih področij v različnih letnih časih kaže, da utegne biti na Marsu primitivno rastlinsko življenje.

Možnosti obstoja podobnega ali pa višjega življenja kot pa je na naši Zemlji so tudi na množici zvezd Rimske ceste. Vse pripovedke o raznih Marsovcih, Saturnjanih itd pa so le navaden plod fantazije pustolovcev.

Ker smo že omenili ozvezdje Rimske ceste, seznanimo se vsaj približno še s tem, koliko je oddaljeno to ozvezdje od nas. Ker pa je ta razdalja tako

velika, da bi jo bilo težko v nekaj stvkih razložiti, smo izbrali naslednji nazorni primer: Zamislimo si, da je Sonce 15 cm debela kroglica, okrog njega bi potem 15 metrov daleč krožila nekaj nad en cm debela kroglica, ki bi predstavljala našo Zemljo. Najbližje zvezde Rimske ceste pa bi morale biti v tem razmerju kakih 4.500 km daleč! In to bi bile šele najbližje zvezde, vse ostale pa bi bile še mnogo bolj oddaljene.

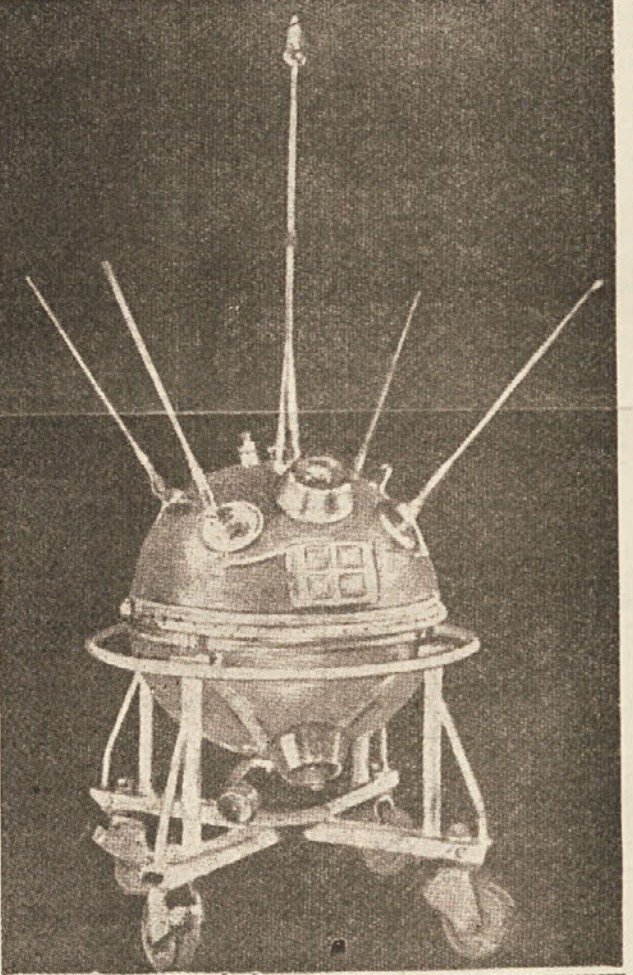
Danes vemo, da je sestavljena Rimska cesta iz milijard sonc in zvezd. Naše Sonce je oddaljeno do središča Rimske ceste kakih 30.000 svetlobnih let; cesta sama pa ima premer približno 100.000 svetlobnih let.

Rimska cesta se vrti. En obrat traja približno 250 milijonov let in v tem zibanju sodeluje tudi naš sončni sistem s hitrostjo skoraj milijon km na uro.

Današnja znanost in tehnika sta že na taki stopnji razvoja, da upravičeno lahko pričakujemo, da bo že v bližnji bodočnosti prišlo do prvih poskusov poleta. Najprej raket z avtomatično vesoljsko raziskovalno postajo in nato do poleta človeka na bližnje planete. Sovjetski znanstveniki so se pred nedavnimi izjavili, da se bo to zgodilo in s tem dali slutiti, da so prav oni na tem, da bodo prvi napravili tudi ta poskus.

Ko človek to čite in o tem razmišlja se nujno vpraša, ali je to res mogoče? Ali je mogoče, da se prav pripadniki tistega naroda, ki je bil znan še pred nekaj desetletji kot zaostal narod, katerega so nekateri «nadljudje» označevali celo kot narod brez civilizacije in kulture, prvi na svetu lotijo tako drznih poskusov in kako je mogoče — kar je silno važno — da jim ti poskusi tudi — uspe?

Lunik I in njegov „container“

«Lunik I», ki so ga sovjetski tehniki in znanstveniki uspešno pognali v vesolje januarja 1959, je povzročil veliko senzacijo. Po vsem svetu. Toda bil je šele predhodnik drugih dveh «Lunikov». Na sliki: «Lunik I» in njegov «container»

Sovjetsko gospodarstvo

(Nadaljevanje z 2. strani)

vidoma 10.620 mil. metrov. Ruski mušik je za časa carske vladavine velik del leta nosil čelje ker si ni mogel privoščiti čevljev. Danes je drugače. Kolhoznik si lahko ob vsakem času privoščil udobno obuvanje. Leta 1913 so izdelali v Rusiji le 60 milijonov parov čevljev, leta 1958 so jih izdelali 336 milijonov parov, leta 1965 pa jih bodo izdelali 515 milijonov parov.

Z izvedbo agrarne reforme in z uvedbo mehaniziranega obdelovanja zemlje je bil dosežen tudi velik razvoj kmetijstva. Toda perspektive za bodočnost so še bolj ugodne. Leta 1953 so v SZ pridelali 5 milijard pudov pšenice (en pud znaša 16,38 kg), leta 1958 osem in pol mi-

lijard pudov, leta 1965 pa bo proizvodnja dosegla 11 milijard pudov. Tudi potrošnja mesa se je zelo povečala in je od leta 1953, ko je ta znašala 5,8 mil. ton, poskočila na 7,9 mil. ton leta 1958, predvideno pa je, da se bo do leta 1965 povzpela na 16 mil. ton. Prav tako se je povečala potrošnja mleka in je od 36,5 mil. ton, kolikor je znašala leta 1953, do sedaj povzpela že nad 58 mil. ton. In tako bi lahko naštevali še naprej.

Ze uvodoma smo omenili, da je bil ruski človek za časa carizma znan po svoji zaostalosti. Danes je bistveno drugače. Sovjetski človek ima vse pogoje, da se razvija v duhu časa. Zato pa se je tudi število učete se

mladine silno povečalo. Leta 1914 je obiskovalo šole skupno 9,7 milijonov učencev in dijakov, leta 1958 nad 30 milijonov; leta 1965 pa jih bo okrog 40 milijonov!

Prav te dni je Vrhovni sovjetski sprejel tudi v tem pogledu zelo važne sklepe. Med drugim je sklenil, da se mora znatno povečati število strokovnjakov z akademsko izobrazbo. V ta namen so bila povečana nakazila za univerze, zmanjšana pa so bila nakazila za vojaške potrebe. Tako bodo v teku prihodnjega proračunskega leta znižali vojaške stroške od 19,9 na 12,9 odstotkov celotnega proračuna. Leta 1960 bo dokončala študije 119.000 inženirjev, to je trikrat več kot v ZDA,

DOMAČI PROBLEMI IN VESTI

Spomenica izvoljenih predstavnikov tržaških Slovencev

(Nadaljevanje s 1. strani)

Merodajna oblastva niso smatrala za potrebno, da bi zagotovila Slovencev primerno zastopstvo niti v kmetijskih organih, čeravno tvorijo pripadniki slovenske etnične skupine nedvomno večino poljedelcev na Tržaškem ozemlju.

Ob priliki ponovnih intervencij v tem oziru smo v najboljšem primeru dobili odgovor, da se pri natečajih in sistematični mest ene določila med Slovence in Italijani, kakor da bi določila londonskega dogovora, ki predvideva pravično zastopstvo pripadnikov slovenske etnične skupine, ne obstajala.

Posebno v okoljskih občinah je treba namesti občinske tajnike, občinske zdravnike, babice, živinozdravnike in upravne sodnike skladno z gori navedenimi predpisi Pospebnega statuta in zato imenovati na ta mesta Slovence.

V ostrem nasprotju s Spomenico in Posebnim statutom danes n. pr. plačajo še vedno obrtniki in trgovci za svoje nabirke in reklamne izveske, ki so v italijanski in slovenski, tozadevni davki tudi za slovensko besedilo. To pomeni, da je Slovence z uporabo svoje materinske dvakrat obdavčen.

Ki Mrtva trka so ostale določbe člena 5 o uporabi slovenskega jezika na sodišču, in mnogokrat v napisih na javnih ustanovah ter krajevnih in uličnih imenih tudi v tistih krajih, kjer ni nobene dvoma, da je večina in ne samo 25% prebivalstva slovenskega rodu. Se vedno bomo napise orožniških in policijskih nastaj in poštinih uradov, na nekaterih območjih blokih, označbe pokrajinskih in državnih cest celo v devinskobabrežinski, dolinski, zvonjski in repentaborski občini, da ne govorimo o onih predelih tržaške in milanske občine, kjer tvorijo Slovence 25% prebivalstva, izključno v italijanski.

In zvedila se je celo, da je vladni komisar prenovljal rabo slovenskega jezika na javnih zborovanjih v sredini Trsta.

Se vedno je po členu 137 kazenskega zakonika zločin, ako se hoče Slovence braniti na sodišču v materinskem, medtem ko člen 122 civilnega postopnika ravno tako ne dovoljuje na sodišču uporabiti slovenske.

Posebno povelje je slovensko šolstvo na Tržaškem, Goriskem in Slovenski Benečiji. Čeravno obvezuje člen 4 c, predzadnji odstavek, italijansko vladno, da brez odlašanja izda ukrepe za stalno ureditev slovenske šole, slovensko šolstvo klub večkratnim stvarnim predstavnikom prizadetih in kljub dalekovidni intervenciji pomembnih italijanskih političnih strank in skupin — katerim smo za to hvalični — do sedaj ni bilo uzakonjeno, kar poleg vsega povzroča težke socialne krivice učencem in ostalemu osebju slovenske šole.

Slovensko šolstvo, kakor sicer vse ostale naše narodnostne pravice, pa mora najti primerne rešitve povsod, kjer bivajo v Italiji Slovenci; potemtakem tudi v Slovenski Benečiji. Nedopustno je namreč, da bi bilo dvoje ali celo troje vrst pripadnikov iste manjšine v isti državi: na Tržaškem Slovenci, zaščiteni po Londonskem sporazumu, na Goriskem sicer z načelnim priznanjem osnovnih človeških in narodnostnih pravic, toda brez gori navedene konkretne zaščite, v Slovenski Benečiji in Kanalski dolini brez enega in drugega.

Slovenske vzgojne, kulturne, socialne in športne organizacije še zdaleka niso bile deležne pomoči iz javnih fondov in ostalih uzgodnosti v tisti meri in obliki, ki je predvidena v členu 4 b Pospebnega Statuta.

Ko so podpisniki sprejeli in odobrili posebno določbo 3. člena o prepovedi netenja nacionalne in rasne mržnje, so se nedvomno zavedali njene dalekosežnosti. In dasi je po nekaterih žalostnih izkustvih zadnjih petih let taka uzakonjena prepoved še vedno pereča in bi z njo doslej kaj lahkotno izvedeni šovinistični nastopi vsakega odpadli, vlada tudi v tem oziru ni ničesar ukrenila s primernim zakonodajnim ukrepom.

Četudi člen 4 jamči naš etnični značaj in člen 7 prepoveduje izpreminjanje meja u-

Za obnovo in izboljšanje Delavskih zadrug volite enotno listo obnove

(Nadaljevanje s 1. strani)

V Trstu se je ustanovil odbor za ozdravitev in obnovo Delavskih zadrug. Ustanovljen je bil na pobudo federacije KPI in PSI v Trstu, Gorici in Vidmu, NSZ v Trstu, Nove Delavske zbornice CGIL v Trstu in zveznih Delavskih zbornic v Gorici in Vidmu ter na pobudo odbora ustanovnih in starih članov.

Ta odbor sestavljajo naslednji člani: Balbi Marcello, Batti Rodolfo, Bernetti Marija, Boscaroli Jolanda, Bolter Edoardo, Colli Mario, Devescovi Gregorio, Franovich Costantino, Furlan Giovanni, Lena Mario, Luzzatto Tullio, Malknecht Rodolfo, Martinis Leonardo, Morin Pietro, Petronio Bartolo, Pizzul Ferruccio, Saranz Livio, Tominez Bonomo, Tonel Claudio in Ulteni Giovanni.

Novoustanovljen odbor poziva člane Delavskih zadrug, naj se množično udeležijo volitev novega upravnega odbora te ustanove in naj oddajo glas enotni kandidaturi listi «Rinascita», ki je lista za obnovo, ki so jo etnočno predložile KPI, PSI, NSZ in CGIL.

Naši kandidati

Na tej enotni listi kandidirajo za upravni odbor naslednji kandidati za upravni odbor: Balbi Marcello, Boscaroli Jolanda, Bolter Edoardo, Colli Mario, Devescovi Gregorio, Franovich Costantino, Furlan Giovanni, Lena Mario, Luzzatto Tullio, Malknecht Rodolfo, Martinis Leonardo, Morin Pietro, Petronio Bartolo, Pizzul Ferruccio, Saranz Livio, Tominez Bonomo, Tonel Claudio in Ulteni Giovanni.

V vidiku volitev, ki bodo 22. novembra, je omenjeni odbor postavil sledeči program za vrnitev Delavskih zadrug članom in potrošnikom.

Predpostavka V akciji, ki se vodi že dolgo vrsto let — kar je ena izmed bistvenih pletih borbe za demokracijo na Tržaškem ozemlju — za vrnitev suverenosti upravljanja Delavskih zadrug s strani članov, je v tem trenutku potrebno največje zanimanje vseh, ki jim je pri srcu stvar demokracije in socialnega napredka na Tržaškem ozemlju.

Predvsem se je treba spomniti, da so vsrle Delavske zadrug za Trst, Istro in Furlanijo pred fašizmom vlogi, ki so jih delavci — kateri so bili tudi ustanovitelji — in ljudstvo zelo cenili. Uresničile so politiko ustalosti, cen, poznane so bile v svojih sveti in pristnih živilih: po vsej Italiji so bile znane zaradi širokega demokratičnega življenja, ki se je izražalo v veliki udeležbi članov v vodstvu in pri nadzorstvu dejavnosti Delavskih zadrug.

Fašizem jih je iztrgal iz rok suverena upravljanja članov, sledile so nato razne komisarске uprave, katere še trajajo, ki jih je hotela in vsilila KD skupno s svojimi zavestniki, da jih podredi političnim strankarskim koristim ter gospodarskim koristim določenih skupin.

Delavske zadrug se zaradi tega vedno bolj izmabljuje svoj prvotno vlogo, ki je bila prepojena z duhom vzajemne pomoči, kar je bilo nekako njihova značilnost. Kljub izdatni gospodarski in premožinski sili so Delavske zadrug postale ustanova, ki v okviru tujaknjega sistema razdeljevanja ne igra več tiste socialne vloge, katero bi si sliček lahko pričakoval.

Zeledalo je, da se bo po osvojitvi uresničila povsem upravnično pričakovane demokracije in delavcev, ko je z ukazom št. 295 meseca decembra 1946 Zavezniška vojska upravo vstopila statut Delavskih zadrug iz dobe pred fašizmom ter odpravila statut «Ente morale», ki ga je vsilil fašizem leta 1935.

Vztrajna zahteva članov za svobodno volitve upravnega odbora ni bila sprejeta dolgo vrsto let. Ravno obratno, in na način, ki ima značilnosti vsililite, je vladni generalni komisar za Tržaško ozemlje z odlikom št. 23 od 5. junija 1950 zopet uveljavil kr. zakonski odlok od 24. oktobra 1935, s katerim so bile Zadrug izrgane upravljanju članov.

Kot edino koncesijo potrdi po zadovoljivi demokratični pravice socialne baze, novi odlok «dovoljuje» imenovanje članskega zastopstva s šestimi me-

Delavske zadrug se morajo zopet vrniti v roke članov - to je edinim zakonitim njihovim lastnikom!

sti v upravnem odboru Delavskih zadrug, čeprav prek nepopolnega večinskega sistema, medtem ko bodo ostalih pet upraviteljev imenovali: ministrstvo za delo in socialno skrbstvo, prefektura, Banca Nazionale del Lavoro, tržaška pokrajina in tržaška občina.

Odbor opozarja javnost na to stanje ter izraza protest članov in prebivalstva, ki si želi obnovitve in vsrčitev socialne vloge s strani Delavskih zadrug. Dihar protesta proti takemu ukrepu, ki je razočaral vsako upravičeno pričakovanje ter pomeni korak nazaj celo v primerjavi z odlikom Zavezniške vojske uprave.

Odbor potrjuje pred članstvom in vsem prebivalstvom svoj voljo, da si bo prizadeval za obnovo in ozdravitev te ljudske ustanove zato, da bo lahko zopet vršila svojo gospodarsko-socialno vlogo, ki je bila v preteklosti v nosu tržaškemu demokratičnemu in delavskemu gibanju in gibanju z vsej državi.

Odbor smatra, da je izboljšanje delavskega zastopstva članov, kljub omejitvam, ki jih je vsilil odlok Palomare, važen moment v akciji, ki si nastavlja kot končni cilj, vrnitev suverene uprave članov.

Odbor vabi člane naj si osvobodijo in podprejo naslednji PROGRAM OBNOVE IN OZDRAVITVE

1. Nadaljevati akcijo za popolno vrnitev Delavskih zadrug v roke demokratične uprave članov, z izločitvijo ustanov, ki so dale nosilca (pokrajina, občina, Banca Nazionale del Lavoro), ukinitvijo stanja «Ente morale» in vzpostavitev statuta iz dobe pred fašizmom iz leta 1922.

2. Doseči obnovo usmeritev v gospodarski dejavnosti Delavskih zadrug zato, da bodo — navdušeno se po nameni — družne vzajemne pomoči — da le čutili s svojimi prodajalniki svojo dejansko vlogo:

a) v politiki ustalitev cen v korist potrošnikov proti monopolu in spekulacijam, izvajoč se posebno združniško politiko nakupov (od proizvajalca do potrošnika);

Iz zgoniške občine Prednost domačemu vinu

Objavljamo drugi del dopisa, ki smo ga prejšnji teden prejeli od našega dopisnika v zgoniški občini. Prvi del smo objavili že v naši prejšnji številki.

UREDNIŠTVO

Ker govorimo o naši vasi, naj dodamo še nekaj besed o letošnjem vinskem pridelku, ki je bil na splošno kar zadovoljiv. Gostilničarjem, tudi onim izven naše občine, priporočamo, naj priznajo trud in stroške naših kmetovalcev iz vse občine, s tem, da kupujejo domače vino. To ni v korist samo kmetovalcem temveč tudi gostom; kajti ni vseeno piti domača, pristna ali pa tuja, umetna vina.

Upamo, da bo v bodoče zahajalo več Tržčanov v naše vase. Sedaj se ni moglo več pritoževati, da po pri nas slabe ceste. Po velikem zanimanju naše občinske uprave, je danes asfaltnarja večina cest po vseh vaseh. Tudi tiste ceste, ki niso še asfaltnarje, bodo prišle kmalu na vrsto. Nekoliko je treba pač še potpeti. Vedeti pa moramo, da ako bi bilo vse odvisno samo od zgoniške občinske uprave, bi bila že davno dela na vseh cestah v občini, dokončana in še marsikaj drugega, kar je potrebno.

Zeledalo je, da se bo po osvojitvi uresničila povsem upravnično pričakovane demokracije in delavcev, ko je z ukazom št. 295 meseca decembra 1946 Zavezniška vojska upravo vstopila statut Delavskih zadrug iz dobe pred fašizmom ter odpravila statut «Ente morale», ki ga je vsilil fašizem leta 1935.

Vztrajna zahteva članov za svobodno volitve upravnega odbora ni bila sprejeta dolgo vrsto let. Ravno obratno, in na način, ki ima značilnosti vsililite, je vladni generalni komisar za Tržaško ozemlje z odlikom št. 23 od 5. junija 1950 zopet uveljavil kr. zakonski odlok od 24. oktobra 1935, s katerim so bile Zadrug izrgane upravljanju članov.

Kot edino koncesijo potrdi po zadovoljivi demokratični pravice socialne baze, novi odlok «dovoljuje» imenovanje članskega zastopstva s šestimi me-

pustno; vzpostaviti med upravnimi in vodilnimi organizmi in nameščenci ter njihovimi delovnimi in sindikalnimi zastopniki pravilne odnose sodelovanja in medsebojnega razumevanja.

6. V okviru splošne akcije združnega gibanja za uveljavitev zahtev na sektorju davčnin, kreditov, ukrepov proti politiki monopolov, katere morajo urediti člen 45 republiške ustave, ki priznava socialno vlogo združništva, je treba odločno zahtevati izplačilo ogromne vojne škode, ki so jo utrpeli Delavske zadrug ter kritično težkih izven zaradi nove razmejitev. Tako si bodo Delavske zadrug lahko zagotovile sredstva za investicije, ki so neobičajno potrebne za uresničitev postopenega načrta moderniziranja in razvoja naprav in prodajaln.

Odbor za obnovo in ozdravitev Delavskih zadrug vabi člane, potrošnike in delovne ljudi naj nadprejo akcijo za dosego gornjih programskih ciljev in naj dajo z zaupanjem glasa kandidatu, ki jih odbor predlaga. Anclira obnem na čimvečjo udeležbo na volitvah — čeprav je to težko zaradi nepopolnosti pravilnika, ki ga je odobrila komisar Palomara — zato da bodo volitve odločno izraz volje članov in vseh demokratov, ki hočejo, da bodo Delavske zadrug še nadalje fevd strankarski koristi, s premoženjem, katero ima resne izgube, z vedno večjo slabitvijo združne vloge in vsemi ostalimi posledicami, ki jih je treba pripisati birokratski upravi, ki ne spoštuje moralne obveznosti periodičnega polaganja obratnim članom, kot edinim zakonitim lastnikom Delavskih zadrug.

3. Povezati se z demokratično tradicijo Delavskih zadrug iz dobe pred fašizmom in tako oživeti demokratične organizme, ki lahko jamčijo dejansko udeležbo in nadzorstvo članov v stalni dejavnosti vodenja delavskih zadrug, njihovih prodajaln in uslug.

4. Vzpostaviti običaj polaganja obratnim članom, in sicer v resnici, kar se tiče gospodarskega, premoženskega in finančnega stanja ustanove, na podlagi združnega načela esteklene stavbe in «odprtih knjig».

5. Smatrati nameščeno osebo kot najbolj dragocena sodelavca ustanove in zaradi tega smatrati zadržanje sedanjih upraviteljev do oseba kot nedo-

Intervencija poslanca Vidalija za Delavske zadrug

Uvesti je treba preiskavo o nastalem položaju

Poleg problemov, ki se tičejo našega področja, o katerih smo poročali v zadnji številki, je poslanec Vidalij iznesel v poslanski zbornici še naslednje:

Ministru za državne zadeve je predložil pismeno vprašanje s proujo politična glade vesti, da ne bodo Tovarni strojev nar-

šili gradnjo pogonskega stroja za novi prekoceanski park. Naš poslanec opozarja pristojnega ministra, da v Tovarni strojev je itak primanjkuje dela in je bilo zaradi tega suspendiranih 80 delavcev.

Na gornje vprašanje ni tov. Vidalij do danes prejel nobenega pojasnila.

Ministrskega predsednika in ministra za javno vzgojo je pisмено vprašal, kakšni ukrepi so predvideni v korist tržaške sekcije Vsestranskega zavoda za jedrsko fiziko na tržaški univerzi? Omenjeni zavod se nahaja v tem trenutku v težavah; predvidena je skorajšana ukinitve delovanja, ker bodo z novembrom primanjkovala finančna sredstva za plače 21 diplomirancev in 23 tehnikov, ki so zaposleni pri jedrskih raziskovanjih. Naš poslanec opozarja pristojne na važnost delovanja zavoda, ki sodeluje z drugimi vedyrdavnimi in inozemskimi sorodnimi ustanovami.

Resne razmere, ki so nastale v Delavskih zadrugah, so bile predmet intervencije našega po-

Obračun kampanje nabiranja prispevkov za komunistični tisk

Table with columns: SEKCIJE, CILJ, NABRANO, %. Lists various districts and their contribution amounts to a communist press fund.

Dr. A. Budala 70-letnik

31. oktobra je slavil Dr. A. Budala sedemdesetletno svojega rojstva. Za to priložnost je bil v dvorani na stadionu mala svečana akademija, na kateri so zaslužnemu slavjenku stitali tudi predstavniki raznih slovenskih kulturnih organizacij in ustanov.

Tudi naš list čestita zaslužnemu slavjenku z željo, da bo mnogo, mnogo let plodovit in lokal med tržaškimi in goriškimi Slovenci.

Naše bralce opozarjamo, da bodo v prihodnji številki našega lista daljši članek o Dr. A. Budali in o njegovih delih.

Silvester Babič 50-letnik

Danes praznuje 50-letnico stva tovariš Silvester Babič Lonjerja. Za to priložnost smo skreni čestitaka vaška skupina KPI in prosvetno društvo njer-Katinara. Čestitkam se družijo tudi «DELO».

Slovensko narodno gledališče v Trstu

V nedeljo 8. novembra 1950 ob 16.30 na Komunalni velu na splošno željo občinstva ponovitev «DESETEGA BRATA» 12 slik po istoimenskem romanu JOSIPA JURČIČA Dramatiziral SAVO KLEMENČIČ

Lik zaslužne žene

1. novembra je slavila svoj 80-rojstni dan naša tovarišica Roza Tence iz Trsta, Slavjenka je velik del svojega življenja posvetila stvari delavskega reda, saj je bila članica naše partije tudi za časa ilegalne. Njen dom na Vrdeljci je bil za časa fašizma varno zatočišče za številne voditelje, ki so živeli v ilegalni ali pa jih je zasedovala policija. Med temi voditelji je bil tudi tovariš Frausin iz Milje. Že leta 1931 so fašisti aretili, iz njenega doma, ki je bil po rodu iz Križa, Kljub mučenju ni izdal ničesar, čeravno je ve-